

ENTOMOLOGISCHE BERICHTEN

UITGEGEVEN DOOR

DE NEDERLANDSCHE ENTOMOLOGISCHE VEREENIGING.

N°. 90.

DEEL IV.

1 Juli 1916.

INHOUD: EDW. JACOBSON. Een trek van *Catopsilia* (crocale?). — Jhr. Dr. ED. J. G. EVERTS. Nieuwe vondsten voor de Nederlandsche Coleopteren-fauna, V. — H. SCHIMITZ S. J. *Borborus notabilis* Collin in den Mergelgrotten von Südlimburg. — C. A. L. SMITS VAN BURGST. *Aulacus striatus* Jur. en *Rhyssa persuasoria* L. — Dr. A. C. OUDEMANS. Acarologische Aanteekeningen, LIX. — Dr. G. ROMIJN. Cursus voor Hydrobiologie. — S. LEEFMANS. Verbetering. — Dr. D. MAC GILLAVRY. Verbetering.

Een trek van *Catopsilia* (crocale?).

Toen ik op 22 Febr. 1915 van Java te Padang aankwam, was daar het zeer bekende trekken van een *Catopsilia*-soort waar te nemen.

Men vertelde mij, dat dit verschynsel in het begin dier maand was begonnen en dat dagelijks de lucht vervuld was van millioenen wit en gele vlinders. Allen bewogen zich, geheel afwykend van hun gewone wyze van doen, in haastige vlucht naar het noordwesten, dus ongeveer evenwydig aan de kust, zonder dat één enkel exemplaar in tegengestelde richting vloog. Hun weg ging over bomen, huizen en andere hindernissen heen en ze vormden geen aaneengesloten massa, doch vlogen gelykmatig verspreid, zonder zich op bloemen of planten op te houden.

De breedte van het terrein, dat deze vlucht besloeg, mocht zeer aanzienlik geweest zyn, daar de gehele laagvlakte van de Padangse Benedenlanden, voor zover ik er langs spoorde,

d. i. van Padang tot aan de Aneikloof, het zelfde gezicht opleverde van in-één-richting-trekkende vlinders.

By de ingang van de Aneikloof, waar de spoorlyn in N.N.O.-richting afbuigt, om dwars door het Barisan-gebergte de Padangse Bovenlanden te bereiken, was van de grote trek nog maar weinig te bespeuren. Het overgrote deel bleef de noordwestelijke richting langs de kust volgen, doch tot hoe ver zich de vlucht uitstreckte is my niet bekend.

Eigenaardig was het echter, dat langs de spoorlyn, die de Aneikloof volgt, een kleine trek plaats had. Een zeker aantal van de wit en gele vlinders spoedden zich in snelle vlucht de kloof volgend naar de hoogvlakte. Ik weet niet of vóór dezen een dergelik zich afscheiden van een kleine zijtak in andere richting dan de hoofdstroom is waargenomen. De Aneikloof werd blykbaar door de vlinders, die zich van de anderen gescheiden hadden, gebezigd om de hoogvlakte van de Padangse Bovenlanden te bereiken. Aan een bepaald vooraf bekend doel kan moeilijk gedacht worden, daar de betreffende dieren de reis te voren wel nooit gemaakt zullen hebben. Dit trekken is dus niet te vergelyken met dat der vogels. Ik veronderstel veel meer, dat by elk dal, dat in de laagvlakte uitkomt, een zeker aantal vlinders zich van de hoofdstroom losgemaakt zullen hebben, om op goed geluk een geschikte streek voor hun voortplanting te zoeken.

In Fort de Kock, het einddoel van myn reis, aangekomen, zag ik de vlinders in buitengewoon aantal overal rondvliegen; van een trekken in een bepaalde richting was echter niets meer te bespeuren; ze vlogen op hun gewone wyze in alle richtingen rond, waarschyntlyk naar voedsel en naar een geschikte plaats voor het afleggen hunner eieren zoekend.

Van inwoners van Fort de Kock vernam ik, dat de vlinders reeds gedurende de gehele maand Februari daar in abnormaal groot aantal waren gezien.

Zoals by vroeger waargenomen gevallen dikwyls gekonstateerd werd, is ook deze trek voorafgegaan door een buitengewone droogte in het voorafgaande jaar. De gemiddelde maandelikse regenval van Juni 1914 tot en met Januari 1915 is hieronder met de normale regenval vergeleken.

	1914							1915
	Juni	Juli	Aug.	Sept.	Oct.	Nov.	Dec.	Jan.
Kroë	68	47	0	21	26	380	432	192
Bengkoelen	214	50	156	3	15	275	622	w.o. ¹⁾
Moko Moko	397	75	143	469	117	250	290	244
Padang	229	36	277	509	296	571	482	195
Normale gemiddelde regenval.								
Kroë	196	197	231	272	351	372	384	264
Bengkoelen	207	180	226	245	358	379	374	317
Moko Moko	160	158	221	332	361	423	371	290
Padang	335	298	361	417	509	521	491	354

Daar de trek uit het zuid-oosten kwam, zyn de plaatsen ten zuid-oosten van Padang opgenomen.

Padang zelf kan buiten beschouwing blyven, want de vlinders, die door die plaats trokken, kwamen van het zuid-oosten. Trekken wy de cyfers van de overige plaatsen byeen dan krygen wy:

	Juni 1914 t/m. Jan. 1915.	normaal
Kroë	1166	2267
Bengkoelen	1652	2286
Moko Moko	1985	2316

In 1914 dus belangryk lagere cyfers.

De rupsen van de vlinders, die aan de trek deel namen, zullen wel in December 1914 of Januari 1915 hun ontwikkeling doorgemaakt hebben en nu is het opmerkelijk, dat juist in die maanden de regenval niet zo abnormaal was.

	Dec. 1914 en Jan. 1915.	Normaal Dec. en Jan.
Kroë	624	648
Bengkoelen	939	691
Moko Moko	534	661

Men zou dus geneigd zyn te zeggen, dat het niet zo zeer de droogte is, die gedurende het larvale stadium heeft geheerst, welke invloed uitoefende, maar van verder teruggelegen perioden van droogte. De cijfers van de regenval

¹⁾ Daar de waarneming over Jan. 1915 voor Bengkoelen ontbreekt, is in de berekeningen daarvoor de normale regenval van 317 m.m. aangenomen.

leren in dit geval dus heel weinig, tenzy men wil aannemen, dat de droogte van Juni 1914 tot en met Oct. 1914, want dat zyn de by-uitstek droge maanden geweest, ten minste in Kroë en Bengkoelen (zie hieronder), invloed hebben uitgeoefend. Waar dan die invloed in bestaan zou kunnen hebben is moeilijk te gissen; hebben de parasieten der *Catopsilia* er onder geleden of is een andere faktor in 't spel geweest?

	Juni t/m. Oct. 1914.	Normaal.
Kroë	162	1247
Bengkoelen	438	1216
Moko Moko	1201	1232

Zoals bekend is, beschouwen de inlanders het trekken van grote massa's vlinders als een voorbode van ziekten ¹⁾. In dit geval beweerde men, dat het verschynsel gepaard ging met het optreden van oogziekten.

Tot myn spyt heb ik geen exemplaren van de betreffende vlindersoort verzameld; te oordelen echter naar het voorkomen had men hier te doen met *Catopsilia crocale* Cr., de soort, die ook vroeger in Ned. Indië het menigvuldigst in grote massa's trekkende is waargenomen.

Bandoeng, Feb. 1916.

EDW. JACOBSON.

Nieuwe vondsten voor de Nederlandsche Coleopteren-fauna, V.

Calodera protensa MANNH. Het exemplaar uit Zoelen (Mr. UYTENBOOGAART), dat ik in mijne „Coleoptera Neerlandica” ten onrechte onder den naam van *Calodera nigrita* MANNERH. vermeldde, blijkt tot bovengenoemde voor de fauna nieuwe soort te behooren. *C. nigrita* ontving ik, in één enkel exemplaar, van Br. BERCHMANS, uit aanspoelsel van de Maas, bij Steyl nabij Tegelen (Limburg), Dec. Mijn dank aan hem voor de toezending van eene hoeveelheid aanspoelsel, bij den hoogen waterstand verkregen, waaruit zeer veel interessante Coleoptera te voorschijn kwamen.

¹⁾ Vergelijk: Mr. M. C. PIEPERS. Observation sur des vols de lepidoptères aux Indes Néerlandaises. Natuurk. Tijdschr. v. Ned. Ind. Deel L., 8e Serie, deel XI. 1891. pag. 257.